

LITTERÄR TIDNING.

N:o 12.

Lördagen den 8 Februari.

1840.

På EOS, hvaraf ett halft ark två gånger i veckan utgives, prenumereras med 5 Rdr B:co för helår, 5 för halfår, 2 för quartår på Lundeqvists boklåda i Upsala och Bonniers i Stockholm, samt på alla rikets postkontor, men på de sista med tillägg af postförvaltare-arfvode.

Tegnér och Atterbom.

Marmier har i sin *Histoire de la littérature en Danemark et en Suède*, Paris, 1839, — ett arbete, som, ehuru för Fransmän rätt välkommet dels för notiserna om en förr för dem okänd litteratur, dels för översättningar och lösliga beskrifningar, likväl i det hela är ofullständigt och dilettantiskt, — af Sveriges nu levande skaldar endast längre uppehållit sig vid *Atterbom* och *Tegnér*, *Wallin* och *Geijer*, men blott i förbigående nämnt *Ling*, som säges sakna "konstnärlig form och klar framställning," och blott ger ett slags kaleidoskop, der ögat förblindas af att se en sådan hop föremål af alla slag, att det icke kan fästa sig vid något, ett hvimmel af personer, scener och händelser; *Fahlcrantz*, "spirituell och caustisk," *Dahlgren*, hvars lätta och gläntiga sång påminner om Bellman, *Böttiger*, som, om ock melankolisk, sjuklig, men behaglig och rörande, har en ren och harmonisk stil; *Runeberg*, "naiv och karakteristisk nordisk sedemålare, rörande eleg-skald" och *v. Beskow*, som "med rikare själ och vidsträcktare omfång af ideer, (variété dans l'esprit et d'étendue dans la pensée) kunde blivit en svensk Casimir Delavigne, och är älsklig och smakfull, men föga djup och föga hänförande."

Tegnér.

"Denne man, som förvärvat så stort rykte i sitt land; denne man, som ej kan resa från en stad till en annan, utan att, som en konung, finna folkskockar vänta sig på vägen, och blomsterkransar i det bus, der han stannar; denne man, som i litteraturen ensam gjort ett undervek, det att vara älskad utan afund, berömd utan kritik, (?) är dock icke en stor skald, i den mening, vi taga detta ord; han saknar två väsentliga egenskaper: styrka (?) och uppfannings. Tegnér har icke uppfannit något. Hans *Axel* är en osannolik och dertill trivial dikt, och hans *Frithiof* är en noggrann reproduction af den isländska sagan. Tegnér är icke en af de män, som med en kraftfull hand bringa fram marmorblocken för att deraf bygga sig minnesvärdar. Han är ej af den höga

skaldeätt, som Shakespeare och Goethe tillhör; han bor ställas i första ordningen af de älskade menniskor, som heldre söka poesien i sitt hjertas rörelser, än i inbillningskraftens bemödanden, som skapa sig, med sin fromma tro, sina kärleksdrömmar, en idealisk verld, full af milda harmonier, gyldene illusioner och ljusva tankar.

Tegnér har en förunderlig talent för uttrycket; hans stil är ren, klar, bildrik och har skicklig colorit. Hans vers är fri och correct, ledig och välljudande. När man läser hans poemer, skulle man tro att alla dessa strofer, så smidiga och så behagliga, blifvit utkastade med ett pendrag, som ett penseldrag, ett tonaccord, och dock är det ögonkenligt att han icke skrifvit en enda, utan att hafva studerat och omsorgsfullt corrigerat den. Stundom, säger en svensk granskare, liknar hans poesi en såpbubbla; men det är en genomskinlig bubbla, återspeglar himmels azur och ljusets renaste strålar. Samma harmoni i språk, samma finhet i uttrycket, återfinner man i talen på prosa, dem han vid åtskilliga tillfällen hållit. Det är utan tvifvel dessa stilens egenskaper, som Tegnér till stor del har att tacka för sin popularitet; men han har äfven att deraf tacka naturen af sina inspirationer, de ideer, till hvilkas folk han gjort sig. I alla sina verk har han alltid varit en nordisk man, en svensk man; han har med entusiasm besjungit sitt lands gröna berg, landliga ensamhet och blåa sjöar. När han ville skrifa ett epos, tog han sitt ämne ur en nationalkrönika; och, när han afmålat sina melankoliska drömmar, har han varit liksom den trogna organen för en allmän tanke, en nationell sinnesstämnings. Alla hafva hört honom med förtjusning, ty hvor och en har trott sig i hvad han läst återfinna en del af sina egna rörelser.

Hans elegiska stycken äro ett troget och fullkomligt uttryck af skaldens individualitet. Der utgjuter han sin själ, der låter han hela sitt intre återgifvas som i en spegel. Hans poesi är ofta lik dessa nordens trakter, der de renaste solstrålar synas midt igenom ett täckelse

af mörka löf. Han är allvarsam och melankolisk, men stark i sin melankoli. När han blir sorgsen, förlorar han icke all besinning; när han gråter, förtviflar han icke. En ädel raskhet uppehåller honom, och en religiös tanke upplystar honom öfver ögonblickets rörelser. — Ofta finner man i hans dikter äfven en mystisk men förljusande idé. Det är den, att vår tillvarelse ej börjat på denna jord med barnskriken; att vår själ redan lefvat annorstädes, och att den längtar att återvända till den verld, derifrån hon blifvit bannlyst, bland Englarne, som varit hennes bröder, och när skalden hör vindens sus i löfven, tyckes han höra himmelska väsendens harmoniska röst; och när han ser stjernorna stråla i qvällens skuggor, tycker han sig igenkänna de verldar, der han lefvat. *)

(Forts.)

Dr. Heinrich Leo's anfall mot Hegelska Philosophien.

Det torde väl svårigen kunna nekas, att den *Hegelska Philosophien* för närvarende utgör medelpunkten för det philosophiska intresset; måhända torde man ock kunna våga tillägga, att, likasom den redan tillvun-

*) *Stjernsången*, översatt:

*Sur mon chemin désert les étoiles fidèles
Projettent leurs rayons et sourient à mes yeux.
Comme l'oiseau des champs, oh! que n'ai-je des ailes
Pour m'en aller là-haut dans ce monde joyeux?*

*Sur le nuage d'or qu'on voit passer dans l'ombre,
Un ange m'apparaît avec sa harpe en main;
Il se penche en riant sur notre terre sombre,
Son visage est si beau! son regard est divin.*

*Silence! le voilà qui prend sa harpe et chante,
Et son doux chant se mêle au murmure du vent.
Oh! je te reconnais, musique ravissante,
Mon âme t'écoute bien des fois rêvant.*

*Oui, je me le rappelle, un jour j'ai vu cet ange;
Sur cet astre un jour ses frères m'ont parlé.
Maintenant je suis seul, une tristesse étrange
Me poursuit dans le monde où je suis isolé.*

*Les chants aériens, les étoiles brillantes
Eveillent dans mon cœur un ardent souvenir.
Dans vos pieux concerts, dans vos sphères riantes,
Anges du ciel, bientôt laissez-moi revenir!*

"Ofta har Tegnér äfven besjungit kärleken. Han har besjungit den med ungdomsgläd och ett slags sydländsk häftighet; sedermera, liksom detta endast vore ett ögonblicks rus, har han återkommit till de mest ideala drömmar, och han har afmålat den klagande kärleken, den mysteriösa kärleken, kärleken med sina dunkla minnen af ett himmelskt ursprung, och sin djupa längtan, som Tysken kallar *Schuscht*. Följande stycke kan ge en idé om dessa kärleksdrömmar, som skalden flera gånger under olika former uppreatat: (ur Axel)

*Miracle de la terre, oh merveille profonde!
Amour, astre de joie, amour, souffle divin,
Brise rafraîchissante du désert de ce monde,
Espérance des Dieux, charme du sort humain!*

*Cœur vital, cœur ardent au sein de la nature,
Dans l'océans le flot cherche le flot vermeil,
Et les étoiles d'or, dans l'atmosphère pure,
Tournent avec amour autour de leur soleil.*

nit sig ett vidsträckfare erkännande och visat ett välgörande inflytande på flera bland Vetenskapens grenar, så skall den äfven här efter, ehuru i ett vida större omfäng, komma att utöfva ett för närvarende oberäknligt inflytande. Vi vete väl, att röster icke felas, hvilka anse sig vara fullt berättigade, att mot detta vårt påstående upställa ett rakt motsatt. Man behöfver ju endast fästa uppmärksamheten derpå, huru från alla sidor, från de mest olika philosophiska ståndpunkter, både bitida och sent polemiseras mot den Hegelska Philosophiens förmenta sanning; huru inom alla Vetenskapsgrenar män finnas, som på det mest bestämda sätt protestera mot dess användbarhet och tillämpning; huru Religionen och Fromheten redan längese'n uttalat sin förkastelsedom, och ännu fortsfara dermed. Man kan ju bland dess motståndare upvisa män af en allmänt erkänd auktoritet; ja! man kan hävvisa till de tidens produkter, i hvilka ett ytterligt lätsinne söker förflyktiga Religionens och Sedlighetens substiela innehåll, och låta förstå, att man vill anse detta tygellösa undergrävande af allt heligt såsom den Hegelska Philosophiens om sider till mognad komna frukt, af hvilken man följkatlig bär kan lära känna dess så högt beprisade sanning. Detta, och annat dylikt, kan man invända; och exempel derpå saknas icke, — tvärtom finnas de i ganska stor mängd. — Vi medgivfe alltför gerna, att, ville man hopsamla och sammanställa alla de anklagelser, som från olika sidor blifvit uttalade mot den Hegelska Philosophien, och låta dem alla gälla för kontant, så skulle densamma helt visst icke vidare kunna göra anspråk på vårt intresse i annat afseende, än såsom ett mirakulöst missfoster, en vidunderlig galenskap, som i sig på ett högst eget sätt, man vet icke rätt väl huru, förenade de mest himmelsskrande motsägelser; man skulle i sådant fall ovilkorligen känna sig uppfordrad att instämma med Schelling deri, att den Hegelska Philosophien är "die seltsamste Fiction", och finna, i likhet med Herr Professor Krug, att det ingalunda är att undra på, om "kein Mensch den philosophischen

*L'amour est, pour le cœur qui regarde en arrière,
Une clarté pâle, un souvenir lointain
D'un temps de bonheur pur et d'un temps de lumière,
Que notre humanité connaît à son matin.*

*Alors elle habitait sous un ciel sans nuage,
Elle était innocente et forte, et belle à voir,
Dansante, chantante avec le charme du jeune âge,
Et dans les bras de Dieu s'endormant chaque soir.*

*Alors tout ses accents étaient une prière,
Et les anges du ciel la nommaient tous leur soeur.
Hélas! elle est troublée. Elle a, sur cette terre,
Perdu sa chasteté, son repos, sa candeur.*

*Mais quand l'amour paraît, elle lève la tête,
Et rêve et se soutient du bonheur d'autrefois;
Les doux chants du printemps et les vers du poète
L'entretiennent d'amours, lui rappellent sa voix.*

*Et son âme s'ébranche à cette voix légère,
Comme aux accords chéris du ranz national
Le pauvre Suisse, errant sur la terre étrangère,
S'émeut, palpite et songe à son pays natal."*

Galimathias versteht", samt slutligen, för att synas rätt grundelig och kraftig i sitt omdöme, böra utbrista med Herr Dr. Leo: "Das ist eine Blase, welche der Fürst des Abgrunds selbst i ihnen auftreibt." Den Hegelska Philosophiens motståndare tyckas nemligen i allmänhet vara ene endast deri, att de alla strida mot en gemensam fiende; men för öfrigt befina de sig sinsemellan i en total motsägelse mot hvarandra, icke allenast i afseende på det, som de vilja sätta i stället för de utbasunerade villfarelserna, utan äfven i afseende på det, som de anse sig hafva upptäckt i den Hegelska Philosophien. Icke nog dermed, att den ena tadlar, hvad den andra prisar, utan hvad en saknar deri, det anser sig en annan tvärtom hafya funnit i densamma, och — hvad som är det sämsta af allt — det uttalade berömet kan man ofta nog icke engång mottaga, utan man måste protestera deremot såsom mot det strängaste tadel. — Långt ifrån likväl att vilja förebrå alla den Hegelska Philosophiens motståndare en slik ytligitet och lättfärdig ovetenskaplighet, medgivs vi att fleres sträfande, för sitt levande vetenskapliga allvar, förtjenar det fullkomligaste erkännande. Men jemte detta sanna intresse för sjelfva saken visar sig inom nutidens philosophiska verksamhet äfven lätsinnighet och lösaktighet i fullt mått. I sanning oförklarligt är det ytterliga lätsinne, hyarmed mången vågar fälla en förkastelsens dom över saker, af hvilka han sjelf påtagligen icke förstår det ringaste; den lättfärdiga ytligitet, med hvilken understundom Vetenskapens högsta problemer handhafvas, de djupsinnigaste och hälftfullaste vetenskapliga arbeten häcklas; den oförsynta tilltagsenhet, hyarmed man i hvarje ögonblick står färdig, att nedsmutsa det med ren afsigt hörjade och med uppostrande allvar fullborrade verket, och genom ett falskt föregivande af egoistiska afsigter göra detsamma misstänkt. Att det aldrig på någon tid varit bättre eller amnorlunda, är en klen tröst, hvilken nästan förefaller såsom ett privilegium, att det med full rätt bör och måste så vara; men vi känner dock en bättre tröst — den fasta vissheten, att sanningen äfven härefter, likasom hittills, skall bevarad genomgå kampen och segrande arbeta sig igenom all osanning. — Man skulle mycket misstaga sig om vår mening, i fall man i dessa, mähända nog stränga yttranden, ville finna en icke ovanlig klagolåt över vår tid, dess rikningar och tendenser i allmänhet; vi äro visst icke några Tidens afgudadyrkare, men vi veta dock att erkänna och värda Tidsandens substaniela kraft, hvaraf Individens skall hemta sin näring och styrka. Individens må nemligen illfånas mot Tiden huru mycket han vill — han är och förblir dock, nolens volens, ett barn af sin tid.) Dessa ofvan yttrade

reflexioner afse endast det sätt, hvarpå i allmänhet den philosophiska polemiken inom Tyskland för närvarande af ett stort parti bedrifves, och vi skulle utan svårighet kunna upvisa omdömen härom, som, ehuru fällda af Tyska Philosopher sjelfva, äro vida strängare; men deras stränghet torde fullt rätfärdigas genom det non plus ultra af skandalös polemik, hvilket vi gjort till föremål för närvarande artikel.

Bland de många och olikartade anfall, för hvilka den Hegelska Philosophien varit ett föremål efter Hegels död, gifves visst icke något, som i sin början varit mera ursinnigt och under sin utveckling framkallat en mera afskyvärd polemik, än det af Dr. Heinrich Leo i Halle. — Striden mot den Hegelska Philosophien hade hittills egentligen förts inom Vetenskapens eget område, såsom t. ex. af Weisse och Fichte (junior), m. fl., — ehuru icke en gång der alltid med den lugna sanningskärlek och humanitet, hvilken man äger att fordra af hvarje vetenskapsman. Det är en hård, men rättvis förebräelse mot den gamle Schelling, då vi företrädesvis *) anföra såsom ett exempel af den klandervärda arten det anfall, hyarmed han upträdde först några år efter Hegels död **), och på ett för honom sjelf föga he-

in der Familie, und nächst, dem in seinem Vaterlande, — durch den Zustand desselben der auf wahrhaften Gesetzen beruht. Diesem grossen Principe, im Geiste seines Volkes zu leben, sind alle anderen Umstände untergeordnet. Jetzt will man im Gegentheil die Erziehung vom Geiste der Zeit frei halten. --- Der Mensch kann sich ihm nicht entziehen; steht, wenn er sich auch absondern will, bewusstlos unter diesem Allgemeinen." — Hegel's Werke, 13:de Band, s. 276.

*) Herr Professor Krug bör nemligen icke elleh förgätas, ty han ger minsann icke efter för någon. Likasom i Philosophiens Historia i allmänhet, så ser han äfven i förhållandet mellan Schelling och Hegel endast idel "Kämpfe und Kriege," eller, mera expressivt, "ein dialektisches Ballspiel," hvarföre äfven sjelfva titeln: Schelling und Hegel, oder die neueste Philosophie im Vernichtungskriege mit sich selbst begriffen, von Prof. Krug, — presenterar sig högst naturlig. I sin skrift: Ueber das Verhältniss der Philosophie zum gesunden Menschenverstände, — hvarvid, i förbigående sagt, den högst singulära hasus inträffar, att, såvida Hegel hade rätt då han skref sin afhandling: "Wie der gesunde Menschenverstand die Philosophie nehme, dargestellt an den Werken des Herrn Krug", så vore detta således egentl. det sunda menniskoförståndets förhållande till sig sjelft, — berättar den synlige mannen, huru numera trenne viktige upptäckter vore gjorda: 1:o) att Hegel var "im Lateinischen so wenig als im Deutschen ein Meister des Styls"; 2:o) att Hegel hade redan "als angehender Philosoph einen grossen Hang zum Imponiren durch Paradoxien"; 3:o) att Hegel satte sig över Schelling, likasom denne öfver Fichte, och denne åter öfver Kant, hvarföre det numera icke förefaller Prof. Krug underligt, om Hegel "auf einer so schwindelnden Höhe selbst von Schwindel befallen wurde, und daher mit dem Nichts anfang und endete", — och helt visst, tillägger han, har "ein böser Dämon den Verstand des Philosophen verwirrt"! — Detta kan vara prof nog på Herr Professor Krugs träffande polemik mot Hegels Philosophie! Vi skola längre fram få se Herr Krug, såsom en "Marzialisch Philosoph" upträda till Hegelska Philosophiens försvar mot H. Leo. — Uungefärligen med samma grundlighet och i samma humana ton förer Backmün sin polemik mot Hegelska Philosophien.

**) I förordet till V. Cousins på Tyska språket översatta

*) Det torde icke böra anses helt och hållt öfverflödig, om vi här erinre om ett yttrande af Hegel, i anledning af en Pythagoreers svar på den af en fader till honom ställda frågan, huru han skulle gifva sin son den bästa uppfostran: "om han blefve medborgare af en väl styrd stat" (*ι επόκειτο εὐνουμητικός γενέσθαι*). Hegel yttrar neml. härvid följande: "Dies ist eine grosse, wahrhafte Antwort. Das Individuum wird gebildet

drande sätt visade, att "die alte kordale Freundschaft", hvaråt Hegel glädt sig, varit en ren illusion. Här heter det nemligen, att Hegel varit "ein später Gekommener", hvilken icke "als Begeisterter fortgedichtet an dem ewigen Gedicht", utan som af naturen syntes vara "zu einem neuen Wolfianismus prädestinirt", och att hans Philosophie vore "die seltsamste Fiction", ett försök "auf den Standpunkt der Scholastik zurückzugehen", hvilket helt simpelt och enkelt vore just Hegels enda "von dürftigen Köpfen, wie billig bewunderte Erfindung", o. s. v. Denna Schellings stränga förkastelsedom, hvarmed stafven ansågs vara bruten över den Hegelska Philosophien, kunna vi för vår del icke tillerkänna någon annan betydelse, än den, som Philosophiens Historia — den opartiske domaren — visat i allmänhet tillkomma Mästarens ogillande omdöme om sin Lärjunges Philosophie. Vi vilja här, endast för det omisskännliga syskontycket, anföra Kants yttrande, på sin ålderdom, om Fichtes Vetenskapslära: "Ich erkläre hiemit, dass ich Fichtes Wissenschaftslehre für ein gänzlich unhaltbares System halte"; vidare ordar äfven han om "die fruchtlosen Spitzfindigkeiten", hvari Fichte förirrat sig derigenom, att han öfvergivit "Kritik der reinen Vernunft", och velat philosophera på egen hand, hvarföre äfven Kant i sin ifver fann sig böra, för sin egen heder, inför efterverlden nedlägga sin reservation mot denna Philosophie, som icke kunde anses "für ächten Kriticismus" (!), och "sich von allem Antheile an jener Philosophie loszusagen"; slutligen låter äfven han undfalla sig slika Schellingska kraftord, såsom "tölpelhaften Leuten", o. s. v., — ja! likheten sträcker sig ända derhän, att, likasom Schelling nu anser Hegels, så ansåg äfven Kant då Fichtes Philosophie för en blott "Episode", ehuru han mähända öfverträffar Schelling i de sangviniska förhoppningar han hyser för sin egen Philosophies framtida bestånd, då han bestämdt förklarar, att för den Kritiska Philosophien "kein Wechsel der Meinungen, keine Nachbesserungen oder ein anders geformtes Lehrgebäude bevorstehet", utan den vore nu "auf immer befestigt"). — Dessa äro icke de enda exemplen af denna art, som Philosophiens Historia förvarar, bland hvilka det Schellingska icke äger annan betydelse, än att det är det sednaste; hvarföre och Schelling suo jure fått mottaga den artigheten tillbakas, att, om Hegel vore en "später Gekommener", så vore han sjelf deremot en "Verkommener", en från sig sjelf "Abgefallener" och "in die Unmündigkeit des Denkens Zurückgekehrter". Så har det gått i alla tider, och så skall det äfven gå härefter: "Menniskan spår, men Gud rår"; Historien är den oblidkelige och rätfvise domaren. Schellings reservation är och förblir en lika nullitet som Kants; domen är redan askunnad i den högsta instansen!

Vi hafva i det föregående endast velat visa, att äfven inom Vetenskapens eget område polemiken mot

skrift: Ueber französische und deutsche Philosophie. (1834.)

*) Kants Werke, 10:ter Band, s. 563-7. Leipzig 1839.

Hegelska Philosophien icke alltid varit sådan, som man med full rätt kunnat fordra; och hvad skall man icke då kunna vänta sig, när striden flyttas ut om Vetenskapen, och den, som ger signalen, öppet förklrar, att han aldrig har "methodisch" studerat Philosophien och dessutom "seit eilf Jahren keine philosophische Bücher gelesen". När man dertill lägger, att Dr. H. Leo's "Denunciation" mot Hegelska Philosophien synes hafva utgått från en religiös fanatism mot all Spekulation, så torde det icke böra förefalla underligt, om man hos honom förgäves söker bevis för hans påståenden, och finner hans båda huvud-argumenter vara "der Gott des Abrahams" och "der Fürst des Abgrunds". Det kan dersöre icke eller vara vår afsigt, att här intåta oss i något försvar för Hegelska Philosophien mot H. Leo's anklagelsepunkter, — ett försvar, som, äfven med förutsättning af vår competence till ett dylikt företag, likväl icke i en Tidningsartikel vore på sin plats, och dessutom, eftersom tanke, icke kan ske genom anförandet och kommenterandet af några ur Systemet utbrutna satser, utan endast inom Systemet sjelft i hela dess inre sammanhang. Det är emellertid just den vanliga vanarten och taktiken, att man löstrycker och denuntierar några från sitt sammanhang isolerade satser, som vället så mycket missförstånd i verlden, och för hvilken misshandling isynnerhet det Hegelska systemet varit blottställdt, så fort striden skulle föras ut om Vetenskapen. Endast det vilje vi i allmänhet ytra, såsom gällande icke allenast om denna, utan om alla denuntiationer mot den spekulativa Philosophien, hvilka utgå från Sensus communis, att skilnaden är den, att Spekulation intränger till det Varandes inre kärna och fattar det, sådant det verkligent är, då deremot Sensus communis ständar vid det Varandes yttre sken och fattar det, sådant det visar sig vara; eller, för att nyttja en liknelse, då Spekulation säger: "Jorden går, och Solen står", protesterar Sensus communis deremot högtidligen och förklarar att: "Solen går, och Jorden står". Hvilkendera har nu rätt? Spekulationen eller Sensus communis, Hegel eller Leo? Det torde läsaren sjelf vilja afgöra. Vi vilja här endast historiskt referera den af H. Leo började striden och dess fortgående utveckling å ömse sidor.

(Forts. n. g.)

Utländsk Litteratur.

- Gerstner Berichte an d. Verein. Staat. v. Nord-America über Eisenbahnen, Dampfschiffarten, Banken etc. verf. während dessen Aufenthaltes in Nord-A. 1838, 59. Lipz. 1839.
- Hoffmeister Schillers Leben etc. (Supplement Schillers W.) 3, 4 D. Stuttg. 1839. 1 Th. 16 gr.
- Schwabenspiegel oder schwib. Land- und Lehenrecht-Buch, nach einer Recension vom Jahr 1287 mit späteren Zusätzen. Herausgeg. v. Lassberg. Tüb. 1839. 3 Th.
- Strinnholm Vikingzüge. Uebers. von Frisch 1 Th. Hamb. 1839. 2 Th.
- Loebell Gregor v. Tours und seine Zeit. Leipz. 1839. 2. 20 gr.